

репоховано біля цвинтарної Свято-Троїцької церкви м. Слободського.

Творчий доробок А. у царині історії Церкви представлено описами низки відомих монастирів Астраханської та Псковської єпархій. Укладені на підставі вивчення переважно арх. джерел, вони витримали по кілька видань і не втратили наук. значущості донині. Значну частину праць А. становлять «слова», повчання, промови релігійно-морального змісту й тематики, опубліковані, здебільшого, в астраханській, псковській та в'ятській періоди його життя і діяльності як окремими виданнями, так і в церк. періодиці – зокрема в ж-лах «Христианское чтение» и «Вятские епархиальные ведомости».

Осн. тв.: Описание Астраханского Иоанно-Предтеченского мужского заштатного монастыря. – Астрахань, 1851. – [2], 39 с.; Описание Астраханского Благовещенского женского третьеклассного монастыря. – Астрахань, 1852. – 50 с.; 2-е изд. – Астрахань, 1910. – 41 с.; Описание Астраханского (что за городом) Покровоболдинского мужского заштатного монастыря. – Астрахань, 1852. – 38 с.; Размышления нравственно-назидательные. – Псков, 1857. – 31 с.; Слова на церковные праздники. – Псков, 1857. – 57 с.; Псково-Печерский монастырь. – СПб., 1860. – [2], VI, 140 с.; Псково-Печерского монастыря иеросхимонах отец Лазарь // Странник. – 1862. – № 8. – С. 377–386; Пастырские наставления. – СПб., 1867. – 157, [3] с.; Слова и речи его преосвященства, преосвященнейшего Аполлоса, епископа Вятского и Слободского, к пастве вятской. – Вятка, 1869. – [2], IV, 261, [2] с.; Первоклассный Псково-Печерский монастырь. – Остров, 1893. – [6], III, 176 с.; Описание астраханских монастырей : Иоанно-Предтеченского и Покрово-Болдинского мужских и Благовещенского женского, составленное архимандритом Аполлосом : с биограф. авт. – Астрахань, 1909. – [2], VI, IV–X, 87 с.; Св. преподобный Лазарь прозорливый // К свету. – 1993. – № 7–8. – С. 36–38.

Арх.: ІР НБУВ. – Ф. XIII. – №№ 2270, 2455, 3029–3032, 4061, 5125; Ф. 175. – № 1182; ЦДІАУК. – Ф. 711. – Оп. 1. – Спр. 1034, 1422; РГИА. – Ф. 796. – Оп. 160. – Д. 1661.

Опубл. дж.: Указ Святейшего Синода от 21 декабря 1866 года за № 3583 о бытии викарию С.-Петербургской епархии епископу Ладожскому Аполлосу епископом Вятским // Вятские Ев. – 1867. – № 2. – Отд. офиц. – С. 13–15; Архиепископ Вятский Аполлос // Вятские ГВ. – 1882. – № 57 (17 июля). – С. 3; Прощание вятского духовенства с высокопреосвященнейшим архиепископом Аполлосом // Вятские Ев. – 1885. – № 14. – Отд. неофиц. – С. 410–412; Адрес вятского духовенства и вятских духовных учебных за-

ведений высокопреосвященнейшему архиепископу Аполлосу // Там само. – С. 412–419; [Макарий (Миротлюбив), еп.]. Слово при погребении высокопреосвященнейшего Аполлоса, бывшего архиепископа Вятского и Слободского // Там само. – № 24. – Отд. неофиц. – С. 666–671; Из завещания преосвященного архиепископа Аполлоса // Там само. – С. 677; Погребение преосвященнейшего архиепископа Аполлоса // Там само. – С. 678–680; Извлечение из послужного списка преосвященнейшего архиепископа Аполлоса // Там само. – С. 681–683; Некролог преосвященного Аполлоса // Астраханские Ев. – 1885. – № 24. – Отд. неофиц. – С. 417; Три письма Аполлоса, архиепископа Вятского (в бытность его инспектором Астраханской духовной семинарии) к Иннокентию, архиепископу Херсонскому / публ. Н. И. Барсова // ЦВ. – 1885. – № 50. – С. 859–860; Акты и документы, относящиеся к истории Киевской Академии. – Отд. III (1796–1869 гг.). – Т. 5 (1823–1869 гг.) / с предисл., введ. и прим. проф. прот. Ф. И. Титова. – К., 1915. – С. 257, 265, 286–296, 311, 400.

Літ.: Языков Д. Д. Обзор жизни и трудов покойных русских писателей. – Вып. 5. – СПб., 1889. – С. 19–20; Колосов В. И. История Тверской духовной семинарии. – Тверь, 1889. – С. 415–416; Аполлос, архиепископ Вятский // РБС. – Т. II : Алексинский – Бестужев-Рюмин. – СПб., 1900. – С. 237; Лебедев М. К истории Псковской духовной семинарии // Псковские Ев. – 1909. – № 10. – Ч. неофиц. – С. 187–188; Бутюгов Н., прот. Перезахоронение останков архиепископа Аполлоса // Слободские куранты. – 1997. – № 111 (16 сентября). – С. 4; Маркелов А. В. «Я любил вятский народ...». Штрихи к духовному облику епископа Аполлоса (Беляева) // «Слободской и слобожане». М-лы IV науч.-практ. конф. – Слободской, 2001. – С. 93–95; Він же. Архиепископ Вятский и Слободской Аполлос (Беляев) // Очерки истории Вятской епархии (1657–2007) : 350 лет Вятской епархии. – Вятка, 2007. – С. 596–599; Э. П. Р. Аполлос (Беляев) // ПЭ. – М., 2001. – Т. 3. – С. 74–75.

А. В. Стародуб, М. Л. Ткачук

АПОСТОЛ (ХРИСТОДУЛУ) [грец. Αποστόλος Χριστοδούλου] (1857*–14[23].01.1917), митрополит Константиноп. Правосл. Церкви, випускник КДА – церк. діяч і педагог.

Нар. у с. Айос Теодорос (грец. Άγιος Θεόδωροι) на о. Імброс (грец. Ίμβρος), що на той час належав Османській імперії (нині – с. Зейтинлікеу, турец. Zeytinliköy, на о. Гекчеада, турец. Gökçeada, Туреччина). У 1874–82 навчався у Халкинській богослов. школі (діяла в 1844–1971 у Свято-Троїцькому монастирі на о. Хейбеліада (турец. Heybeliada;

* Згідно із документами з архіву КДА (ЦДІАУК. – Ф. 711. – Оп. 3. – Спр. 1771).

Апостол
(Христодулу)

грец. назва – *Χάλκη*) на території сучасної Туреччини), де прийняв чернечий постриг. У 1881 рукопокладений у сан ієродиякона.

З метою поглиблення богослов. освіти був відряджений, за клопотанням Патріарха Константинопольського, до Росії. 16.08.1882 зарахований до складу студентів КДА як синодальний стипендіат. До скасування спеціалізацій (згідно із статутом духовних академії 1884) навчався на богослов. відділенні. Закінчив КДА у 1886, здобувши ступ. канд. богослов'я (ухвалу Ради КДА від 03.05.1886 затверджено митрополитом Київським і Галицьким *Платоном (Городецьким)* 24.07.1886). У канд. творі «Сочинение Блаженногo Феодорита "Αρετικῆς Κακοουθίας Ελιτομή"» (рукопис зберігається у ІР НБУВ) здійснив аналіз нарису єретичних вчень, що належить видатному представнику Антіохійської богослов. школи V ст. єпископу Кирському Феодориту, вмістивши у додатку російськомовний переклад чотирьох (з п'яти) його книг. Твір А. заслужив високу оцінку проф. К. Д. *Попова*, який у відгуку особливо відзначив зрілість суджень автора та ґрунтовність і дотепність здійсненого ним критичного аналізу.

Після закінчення КДА А. викладав у Халкинській богослов. школі; з 1899 обіймав посаду її ректора (схоларха) у сані архімандрита.

У 1901 висвячений на єпископа. У 1901–06 – митрополит Ставрупольський. У 1906–09 обіймав Верійську каф-ру. З 28.08.1909 до кін. життя – митрополит Серронський.

Помер і похований у м. Серрес (грец. Σέρρες, Греція).

Арх.: ІР НБУВ. – Ф. 304. – Дис. 1038; ЦДІАУК. – Ф. 711. – Оп. 1. – Спр. 7236; Оп. 3. – Спр. 1771.

Опубл. дж.: Протоколи засідань Совета Киевской духовной академии за 1882–1883 учебный год. – К., 1883. – С. 103; Извлечение из протоколов Совета Киевской духовной академии за 1885–1886 учебный год. – К., 1886. – С. 186–187, 225–226.

Літ.: *Путро О. І., Путро А. О.* Студенти-іноземці Київської духовної академії та семінарії (XIX – поч. XX ст.). – К., 2011. – С. 65; *Νικολαοσ Χρ. Χρηστιδης.* Οι δρομοι των Σερρων & Ονοματολογία των. – Σέρρες, 2012. – S. 37.

М. Л. Ткачук

АРИСТОВ Олексій Петрович [рос. Аристов Алексей Петрович] (1[13].10.1853–24.06.1931), протоієрей, випускник КДА – священнослужитель РПЦ, богослов, церк. діяч і педагог.

Нар. у с. Дмитріанівське Ростовського пов. (нині – р-ну) Ярославської губ. (нині – обл. РФ) у сім'ї священника (згодом батько А. служив у с. Уславцево того ж пов.). Після закінчення Углицького ДУ та Ярославської ДС (1868–74) вступив на церковно-істор. відділення КДА (1874–78). На 3-му курсі підготував і захистив канд. твір «Монашество во время монофизитских смут» (рукопис зберігається в ІР НБУВ), визнаний Радою КДА на підставі відгуку доц. М. Г. Ковальницького (див. *Димитрій (Ковальницький)*) «очень удовлетворительным». Наприкінці 4-го курсу склав магістерські іспити з психології, історії філософії, педагогіки та осн. богослов'я (10.05.1878) та прочитав пробні лекції з педагогіки, психології й огляду філос. учень (15.05.1878; 20.05.1878; 22.05.1878). Закінчив КДА зі ступ. канд. богослов'я, здобувши право отримати ступ. магістра на підставі захисту магістерської дис. без додаткових випробувань (ухвалу Ради КДА від 31.05.1878 затверджено митрополитом